

Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi

Gülşah KÖSE (*), Hatice AYHAN (*), Sevinç TAŞTAN (*), Emine İYİGÜN (*), Sevgi HATİPOĞLU (*), Cengiz Han AÇIKEL (**)

ÖZET

Tanımlayıcı tipte yapılan bu çalışmada, bir eğitim ve araştırma hastanesi bünyesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 227 öğrencinin örneklemini oluşturduğu çalışmamızda, verilerin toplanması için kişisel bilgi formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması 50.00 ± 5.95 olup, yaşlılara yönelik tutumları olumsuz olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri okul ve cinsiyete göre değiştiği saptanmıştır (sırası ile $p=0.015$; $p=0.004$). Ayrıca, öğrencilerin geriatri kliniğinde çalışmak istemediği ve geriatrik hasta ile çalışmak istemeyenlerin yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar, yaşlanan bir toplum olan ülkemizde öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu ve yaşlılar ile çalışmak istemediklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç, yaşlı nüfusunun giderek arttığı toplumumuzda, geriatrinin öğrenciler için cazip hale getirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: yaşlı, yaşlı ayrımcılığı, önyargı, tutum, değerlendirme

SUMMARY

Determination of the Attitudes of Students From Different Department in the Field of Health on the Discrimination Against the Elders

In this descriptive study, it has been aimed to determine the attitudes of students, who studied in a military education and research hospital, concerning the discrimination against the elderly. The sample of this study was 227 students who agreed to participate the study. Personal info sheet and elder discrimination attitude scale were used for the collection of data. The mean scale score of the students was 50.00 ± 5.95 and the students had negative attitudes in respect of elder discrimination. Their attitudes on elder discrimination changed according to their school and gender (respectively $p=0.015$; $p=0.004$). Moreover, the students did not want to work in the department of geriatrics and the students who did not work with the elder people had more negative attitudes against the elders. The results of this study showed that the students of our country, which had an aging population, have a negative attitude on the elder people and they do not want to work with them. These results suggest that the geriatrics should be made attractive for the students in our country.

Key words: elderly, elderly discrimination, prejudice, attitude, assessment

Giriş:

Tüm dünyada doğurganlık hızındaki düşme, sağlıklı beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşımın kolaylaşması, bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmelerin etkisi ile beklenen yaşam süresi artmıştır (1-3). Beklenen yaşam süresinin uzaması ise yaşlı nüfus oranının artmasına neden olmuştur (4,5). Dünya Sağlık Örgütü dünyada 65 yaş üstü nüfusunun 2009 yılında 390 milyon olduğunu ve bu sayının 2025 de ikiye katlanacağını belirtmektedir (6). Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2012'de 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %7.5'dir. Bu oranın 2023 yılında %10.2, 2050 yılında %20.8, 2075 yılında ise %27.7'ye yükseleceği tahmin edilmektedir (7).

Yaşlı nüfus oranının artması beraberinde sağlık, ekonomik, toplumsal ve sosyal alanda bazı sorunları da getirmiştir (8-10). Bu sorunlar arasında sağlık hizmetlerine başvuru, sağlık giderleri, emeklilik, ailesel sorunlar gibi birçok sorun yer almaktadır (5). Yaşlılık ile ilgili bu tür sorunların artması, yaşlılara yönelik ayrımcılık kavramını ortaya çıkarmıştır (8).

Yaşlı ayrımcılığı, yaşlıya yönelik olumlu ya da olumsuz tavır, tutum ve önyargıları kapsayan, sosyal ve toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmektedir (11-13). Yaşlı ayrımcılığı terimi ilk defa 1969 yılında Robert Butler tarafından kullanılmıştır (10,11,14). Butler yaşlı ayrımcılığını; cinsiyet ve ırk ayrımcılığına benzeyen ve kişilere sadece yaşı nedeni ile yapılan ayrımcılık olarak tanımlamıştır. Butler, 1995 yılında yaptığı tanımlamayı genişletmiş ve günümüzde hala geçerli olan tanımlamayı yapmıştır. Butler'e göre yaşlı ayrımcılığı, kişilere yaşı nedeni ile gösterilen farklı ve kalıplaşmış düşünce ve tutumları içeren sistematik bir süreçtir (5,11,15,16). Yaşlı ayrımcılığının bir başka tanımı da Palmore tarafından yapılmıştır. Palmore'e göre yaşlı ayrımcılığı; ileri yaştaki bireylere yaşı nedeni ile gösterilen önyargı, tutum ve davranışları içeren bir terimdir (5,12,17).

Yaşlı ayrımcılığı, cinsiyet ve ırk ayrımcılığı kadar yaygın bir ayrımcılıktır. Cinsiyet ve ırk ayrımcılığı yalnızca belli bir cinsiyet veya ırka özgü yapılan bir ayrımcılık iken yaşlı ayrımcılığı, tüm insanlar için geçerli olan ve yapılan bir ayrımcılıktır. Bu nedenle yaşlı ayrımcılığı, günümüzde en yaygın olarak yapılan ayrımcılık olarak kabul edilmektedir (12,13,16,17).

Yaşlı ayrımcılığının gelişmesinde, yaşlılığa biyolojik bakış açısı (18) ve ölüm korkusunun etkili olduğu belirtilmektedir (8,16). Yaşlılığa biyolojik bakış açısı, yaşlılarda ortaya çıkan fiziksel, psikolojik ve bilişsel değişimlere bağlı olarak görülen sağlık sorunlarını içermektedir. Bu bakış açısı yaşlılığın; verimlilik, bağımsızlık, üretkenlik ve yeteneklerde azalma, zayıflık, hastalık, güçsüzlük, bunaklık, yalnızlık olarak değerlendirilmesine ve yaşlılığın ölümle eş değer tutulmasına neden olmaktadır. Tüm bu düşünceler neticesinde ise bireysel ve toplumsal olarak yaşlılara yönelik etiketler oluşmaktadır. Bunun sonucunda da yaşlılık mümkünse kaçınılması gereken bir

*Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hemşirelik Yüksek Okulu

**Gülhane Askeri Tıp Akademisi Biyoistatistik BD.

Aynı Basım İsteği: Gülşah Köse
Gülhane Askeri Tıp Akademisi
Hemşirelik Yüksek Okulu
e-mail: glsh_ks@yahoo.com

Makalenin Geliş Tarihi: Feb 17, 2014 • Kabul Tarihi: May 02, 2014 • Çevrim İçi Basım Tarihi: 30 Haziran 2015

durum olarak algılanmakta ve yaşlıya yönelik tutum ve önyargılar ortaya çıkmaktadır (8,19). Dil, gözlenebilir davranışlar ve sosyalleşme ile de bu tür tutum ve önyargılar yaygınlaşmakta ve yaşlı ayrımcılığı ortaya çıkmaktadır (15,20).

Yaşlı ayrımcılığı ile ilgili yapılan çalışmalarda, yaşlıya yönelik tutumların olumlu, olumsuz ya da karma olduğu belirtilmektedir (5,18). Yapılan çalışmalarda, yaşlı ayrımcılığının en çok yapıldığı yerlerden birinin sağlık hizmetleri olduğu ve çoğunlukla gençler tarafından yapıldığı belirtilmektedir (16,21,22). Gençlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutumlarının ortadan kaldırılabilmesi için, yaşlılığı doğal bir süreç olarak görmeleri, yaşlı kişilere yönelik olumlu tutum ve doğru bilgiye sahip olması önemlidir (23). Bunun sağlanabilmesi için de, öncelikle öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının ve düşüncelerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır (5). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye’de sağlık hizmetlerinin farklı alanlarında eğitim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı ile ilgili tutumlarının bir arada değerlendirildiği ve karşılaştırıldığı sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir (3,24,25). Bu nedenle bu çalışmada çeşitli sağlık alanında (hemşirelik, tıp fakültesi ve sağlık teknisyeni) öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın şekli

Araştırma, Haziran–Temmuz 2011 tarihleri arasında tanımlayıcı bir çalışma olarak yürütülmüştür.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini bir askeri eğitim ve araştırma hastanesi bünyesindeki Hemşirelik Yüksek Okulu (HYO), Tıp Fakültesi (TF), Sağlık Astsubay Meslek Yüksek Okulu (SAMYO)’nun son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçme yoluna gidilmemiş olup, araştırma evrenindeki tüm öğrencilere ulaşılmaya planlanmıştır. Üç okuldaki toplam 249 öğrenciden araştırmaya katılmayı kabul eden 227 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmada yer alan HYO 4 yıl, TF 6 yıl, SAMYO 2 yıllık eğitim vermektedir.

Verilerin toplanması

Araştırmanın uygulanmasına başlanmadan önce araştırmanın yapıldığı üç okul yönetiminden yazılı izin ve araştırmanın yürütüldüğü kurumun Etik Kurulu’ndan etik onayı alınmıştır. HYO, TF, SAMYO’nda öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı izin belgesi alındıktan sonra ders dışı saatlerde, sınıf ortamında veriler toplanmıştır.

Verilerin toplanması amacı ile, araştırmacılar tarafından konu ile ilgili literatür taraması sonucunda oluşturulan sosyodemografik veriler ve yaşlı ayrımcılığı ile ilişkili faktörlerin bulunduğu anket formu kullanılmıştır.

Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacı ile Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanılmıştır. YATÖ, 2008 yılında Vefikuluçay tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik – güvenilirliği değerlendirilmiştir. YATÖ, 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipte olup “5=tamamen katılıyorum”, “4=katılıyorum”, “3=kararsızım”, “2=katılmıyorum”, “1=kesinlikle katılmıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutum ifadeleri ise belirtilen puanlamanın tam tersi olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan en fazla 115, en az puan ise 23’ tür. Ölçekten alınan puan arttıkça yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum artmaktadır. (5, 24). Ancak ölçeğin kesim noktası bulunmamaktadır. Bu nedenle, elde edilen verilerin değerlendirilmesi, ölçekten alınabilecek en fazla puan olan 115’in ortalamasına göre

yapılmaktadır. Ortalamanın altında kalan puanlar olumsuz, ortalamanın üstündeki puanlar ise olumlu kabul edilmektedir.

Ölçeğin, olumlu ve olumsuz tutum ifadelerini içeren 3 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutlar,

1. Yaşlının Yaşamını Sınırlama: Toplumun, yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “45”, minimum puan ise “9”dur.

2. Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık: Toplumun, yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “40”, minimum puan ise “8”dir.

3. Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık: Toplumun, yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarıdır. Bu boyuttan alınabilecek maksimum puan “30”, minimum puan ise “6”dir.

Ölçeğin kullanılması ile ilgili ölçeği geliştiren Vefikuluçay ile görüşülerek yazılı izin belgesi alınmıştır.

Verilerin analizi

Elde edilen verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi SPSS 15.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Student t testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan 227 öğrencinin 88’i (%39) SAMYO’ da, 85’i (%37.3) HYO’ da, 54’ü (%23.7) TF’ de öğrenim görmektedir.

Çalışmadaki öğrencilerin 142’si (%62.7) erkek, 85’i (%37.3) kadındır ve yaş ortalaması 22±1.52 dir. Öğrencilerin %54’ünün il merkezinde doğduğu, %46.9’unun bir kardeşi olduğu, %87.7’sinin çekirdek aileye sahip olduğu, %80.7’ sinin annesinin ev hanımı olduğu, %65.4’unun babasının çalıştığı saptanmıştır.

Çalışmadaki öğrencilerin %57’sinin bugüne kadar yaşlı ile hiç yaşamadığı, %43’ünün ise en az bir yaşlı ile yaşadığı belirlenmiştir. Yaşlı ile yaşadığını belirten öğrencilerin %49.5’i büyükbaba ile birlikte yaşadığını, %38.1’i sadece büyükbaba ile birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Yaşlılar ile yaşama süresinin genellikle bir yıldan kısa olduğu belirtilmiştir. Öğrenciler, ailesindeki yaşlıların genellikle kendi evlerinde tek başına yaşadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilere, üniversiteyi bitirdikten sonra aile kurunca ebeveynleri ile birlikte yaşamayı isteyip istemedikleri sorulduğunda %63.2’si yaşamak istediğini belirtmiştir.

Öğrencilerin YATÖ toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları Tablo 1’de görülmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın ortalamasının altında olduğu ve alınan puana göre öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğu bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde; öğrencilerin yaşlıya olumlu ayrımcılık yapılması ile ilişkili alt boyut puan or-

Tablo 1- Çalışmaya katılan öğrencilerin YATÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanlar

Ölçeğin alt boyutları	Ortanca ± SS	Ortalama ± SS
Yaşlının yaşamını sınırlama	11.00 ± 2.76	11.25 ± 2.76
Olumlu ayrımcılık	26.00 ± 3.09	27.01 ± 3.09
Olumsuz ayrımcılık	11.00 ± 2.45	11.01 ± 2.45
YATÖ toplam puanı	48.00 ± 5.95	50.00 ± 5.95

Tablo 2- Çalışmaya katılan öğrencilerin okullarına göre YATÖ ve alt boyutlarından aldıkları puanlar

	n	± S.S.	Min. puan	Max. puan	Kruskall Wallis p
Yaşam alanını sınırlama n = 226					
TF	54	12 ± 3.66	8	22	3.687 0.165
HYO	84	12 ± 3.20	8	20	
SMYO	88	12 ± 2.77	8	19	
Olumlu ayrımcılık n = 227					
TF	54	28 ± 3.52	24	40	6.097 0.104
HYO	85	27 ± 2.42	24	33	
SMYO	88	27 ± 3.34	24	39	
Olumsuz ayrımcılık n = 223					
TF	53	12 ± 2.40	8	18	4.645 0.046
HYO	84	10 ± 2.16	6	15	
SMYO	86	11 ± 2.67	6	18	
YATÖ Toplam Puan n = 221					
TF	53	51 ± 7.44	40	74	4.561 0.015
HYO	83	48 ± 5.01	39	61	
SMYO	85	50 ± 5.50	40	69	

talamasının yüksek olmasına rağmen yaşlının yaşamını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının düşük olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullara göre YATÖ toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları Tablo 2' de görülmektedir. Öğrencilerin eğitim gördüğü okullara göre YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde, YATÖ toplam puan ortalaması ve olumsuz ayrımcılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (sırasıyla p=0.015; p=0.046). Farkın hangi okuldan kaynaklandığını belirlemek amacı ile okullar arası ikili karşılaştırma yapıldığında, farkın HYO öğrencilerinden kaynaklandığı görülmüştür. HYO öğrencilerinin YATÖ toplam puan ortalaması ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalamaları diğer okul öğrencilerine göre daha düşük bulunmuştur.

Öğrencilerin bazı demografik özelliklerine göre YATÖ toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları Tablo 3' te görülmektedir. Öğrencilerin doğdukları yer, kardeş sayısı, sahip oldukları aile yapısı, ebeveynlerinin eğitim durumuna, mesleğine ve gelirlerine göre tutumların değişmediği bulunmuştur (p>0.05).

YATÖ toplam ve alt boyut puanları öğrencilerin cinsiyetine göre değerlendirildiğinde; kız öğrencilerin YATÖ toplam puanı ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puan ortalamaları erkek öğrencilere göre düşük bulunmuştur. Aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (sırasıyla p=0.004; p=0.016).

Öğrencilerin yaşlı ile yaşama durumuna ve ebeveynler ile

Tablo 3- YATÖ puanlarının öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Yaşlının yaşamını sınırlama ± SS	Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ± SS	Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık ± SS	YATÖ toplam puanı ± SS
Yaş				
20 yaş altı	12 ± 3.27	27 ± 2.95	11 ± 2.49	50 ± 5.98
21 yaş ve üstü	12 ± 2.68	27 ± 3.62	11 ± 2.32	50 ± 5.87
p	0.719	0.105	0.531	0.806
Cinsiyet				
Kadın	12 ± 3.21	27 ± 2.43	11 ± 2.16	48 ± 5.02
Erkek	12 ± 3.13	27 ± 3.42	11 ± 2.57	50 ± 6.31
p	0.219	0.819	0.016	0.004
Aile yapısı				
Çekirdek	12 ± 3.08	27 ± 3.06	11 ± 2.45	49 ± 5.80
Geniş	13 ± 3.30	27 ± 3.00	12 ± 2.63	50 ± 6.48
Parçalanmış	12 ± 4.92	28 ± 4.51	11 ± 1.60	49 ± 8.97
p	0.344	0.955	0.695	0.605
Yaşlı ile yaşama durumu				
Evet	12 ± 3.18	27 ± 2.96	11 ± 2.18	49 ± 5.95
Hayır	12 ± 3.13	27 ± 3.18	11 ± 2.64	49 ± 5.97
p	0.571	0.335	0.912	0.458
Ebeveyne ile yaşama isteğine göre				
Evet	12 ± 3.14	27 ± 2.96	11 ± 2.48	49 ± 5.67
Hayır	11 ± 3.16	27 ± 3.25	11 ± 2.40	50 ± 6.40
p	0.091	0.062	0.211	0.931
Geriatrik hasta ile çalışma isteğine göre				
Evet	12 ± 3.23	27 ± 3.13	11 ± 2.38	49 ± 5.74
Hayır	11 ± 2.95	26 ± 3.01	11 ± 2.57	49 ± 6.26
p	0.006	0.018	0.594	0.864
Geriatride çalışma isteğine göre				
Evet	12 ± 3.10	27 ± 3.15	11 ± 2.47	49 ± 5.10
Hayır	12 ± 3.17	27 ± 3.07	11 ± 2.46	49 ± 6.22
p	0.107	0.526	0.891	0.448

yaşamayı isteme ya da istememe durumuna göre YATÖ toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel bir ilişki olmadığı, toplam ve alt boyut puan ortalamalarının değişmediği bulunmuştur ($p>0.05$).

Öğrencilere mezun olduktan sonra geriatrik hasta ile çalışmayı isteyip istemedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin %58'i geriatrik hasta ile çalışmak istediğini ifade etmiştir. Geriatrik hasta ile çalışma isteğine göre YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirilmiştir. Geriatride çalışmak istemeyenlerin yaşının yaşam alanını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamalarının istemeyenlere göre daha düşük olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (sırasıyla $p=0.006$; $p=0.018$). Ek olarak öğrencilere geriatri kliniğinde çalışmak ister misiniz diye sorulduğunda ise %74.4'ü çalışmak istemediğini belirtmiştir. YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının geriatri kliniğinde çalışmayı isteme durumuna göre değişmediği ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

Araştırmamızdaki öğrencilere geriatrik hasta ve geriatri kliniğinde çalışmayı isteme ve istememe nedenleri açık uçlu soru ile sorulmuştur. Ancak sadece 99 öğrenci düşüncelerini açık olarak ifade etmiştir (Tablo 4). Öğrencilerin geriatrik hasta ile

çalışmayı isteme nedeni olarak en çok, "yaşlıların bakıma ve ilgiye muhtaç olması" (%28.2), istememe nedeni olarak ise en çok "yaşlılara bakım vermenin zahmetli ve zor olması (%10.1)" ifade edilmiştir. Geriatri kliniğinde çalışmayı isteme nedenleri arasında en çok "yaşlılara yardımcı olmaktan mutlu olmaları (%11.1), istememe nedeni olarak en çok "her yaş grubundan hasta ile çalışma isteği (%20.2)" olarak ifade etmişlerdir.

Tartışma

Farklı sağlık alanlarında öğrenim gören öğrencilerle yaptığımız bu çalışmada, yaşlıya yönelik tutumların olumsuz olduğu saptanmıştır. Konuya yönelik yapılan çalışmalarda, yaşlılara yönelik ayrımcılığın olumlu, olumsuz ya da her ikisinin birlikte olduğu belirtilmektedir (5). Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu gösteren çalışmalar (22,26-28) kadar, nötr ya da olumlu yönde olduğunu gösteren çalışmalar (24,25,29-31) da bulunmaktadır. Bu araştırmadan elde ettiğimiz bulgular yaşlılara yönelik olumsuz tutumların tespit edildiğini gösteren çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda yer alan öğrencilerin yaşlılar ile geçirdikleri zamanın az olduğu saptanmıştır. Literatürde yaşlıya yönelik

Tablo 4- Öğrencilerin geriatrik hasta ve geriatri bölümünde çalışmayı tercih etme nedenleri

Yaşlılarla çalışmayı isteme nedenleri	n	%
Yaşlıların bakıma ve ilgiye muhtaç olması	28	28.2
Mesleğin gereği olarak her yaştaki hastaya bakım verilmesi	13	13.1
Yaşlıların daha olgun ve anlayışlı olması	11	11.1
Yaşlılara bakım vermenin mesleki doyumunu artırması	9	9.0
Yaşlılara saygılı olma inancı	6	6.0
Herkesin bir gün yaşlanacak olması	5	5.0
Yaşlılar ile çalışmayı istememe nedenleri		
Yaşlılara bakım vermenin zahmetli ve zor olması	10	10.1
Genç hastalarla çalışmanın daha kolay olması	6	6.0
Tedavi ve bakıma rağmen yaşlıların yetersizliklerin ve hastalıkların düzelmemesine üzülmeye	4	4.0
Yaşlılarla iletişim kurmanın zor olması	2	2.0
Yaşlılarla çalışmanın psikolojiyi olumsuz etkilemesi	3	3.0
Pediatride çalışma isteği	2	2.0
Geriatride çalışmayı isteme nedenleri		
Yaşlılara yardımcı olmaktan mutlu olunması	11	11.1
Tecrübe kazanma isteği	7	7.0
Yaşlıların yardıma ve sevgiye ihtiyacı olması	5	5.0
Mesleğin gereği olarak her yaştaki hastaya bakım verilmesi	2	2.0
Yaşlılara bakım vermenin mesleki doyumunu artırması	2	2.0
Geriatride çalışmayı istememe nedenleri		
Her yaş grubundan hasta ile çalışma isteği	20	20.2
Yaşlılarla çalışmanın psikolojiyi olumsuz etkilemesi	10	10.1
Yaşlılara tedavi ve bakım sunmanın karmaşık, riskli ve zor olması	10	10.1
Yaşlılarla çalışmanın sıkıcı olması	6	6.06
Yaşlılarla iletişim kurmanın zor olması	5	5.05
Kendini yaşlı hastaya bakım verme konusunda yeterli görmeme	4	4.04

olumlu ya da olumsuz tutumların oluşmasında toplumsal ve sosyal etkileşimin etkili olabileceği üzerinde durulmaktadır (26,32). Shannon ve ark. (2008) nın yaptıkları çalışmada büyükanne ve/veya büyükbabası ile yakın iletişimde bulunanların yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirtilmektedir (32). Araştırmamızda, öğrencilerin yaşlılar ile geçirdikleri zamanın az olması nedeni ile yaşlılarla olumlu bir iletişim ve etkileşim ortamına sahip olunmadığı ve bu durumun da öğrencilerimizdeki yaşlıya yönelik olumsuz tutumları etkilediğini düşünmekteyiz. Bu durumun gelişmesinde, araştırmamızdaki öğrencilerin çekirdek aileye sahip olması ve yatılı bir okulda öğrenim görmelerinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda yer alan öğrencilerin aile yapısı, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, mesleği ve gelirleri ile yaşlıya yönelik tutumları arasında bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Yılmaz Vefikuluçay'ın ve Soyuer'in yaptığı çalışmalarda da ailesel özellikler ile YATÖ toplam puan ortalamaları arasında bir ilişki bulunmadığı ifade edilmiştir (5,24). Araştırmadan elde ettiğimiz bulgular diğer çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Yaşlı ayrımcılığının araştırıldığı çalışmalarda yaşlıya yönelik tutumları en çok etkilediği düşünülen değişkenlerin, yaş, cinsiyet ve eğitim seviyesi olduğu belirtilmektedir (33). Araştırmamızdan elde ettiğimiz verilerde öğrencilerin yaş ortalamasının 22 olduğu ve öğrencilerin yaşı ile yaşlıya yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Yılmaz ve ark.nın (2010) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da öğrencilerin yaş ortalamasının 20 olduğu ve öğrencilerin yaşı ile yaşlıya yönelik tutumlar arasında ilişki olmadığı belirtilmiştir (25). Araştırmamızdan farklı olarak, Soyuer ve ark. nın (2010) yaptığı çalışmada 20 yaş altındaki öğrencilerin, Söderhamn ve ark. nın (2001) çalışmasında ise 25 yaş altındaki öğrencilerin tutumlarının daha olumsuz olduğu ifade edilmiştir (24,34). Araştırmamızdan elde ettiğimiz bu sonucun, çalışmamızda yer alan öğrencilerin yaşlarının birbirine yakın olmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Araştırmamızda yer alan öğrencilerin cinsiyetine ve öğrenim gördükleri okullara göre yapılan değerlendirmede, kız öğrencilerin yaşlıya yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Literatürde, konu ile ilgili yapılan çalışmalarda cinsiyetin tutumları etkilediğini gösteren çalışmalar kadar (3,30,35,36), etkilemediğini gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (5,24,28,29,37). Bu çalışmalardan bazılarında kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumsuz olduğu belirtilmektedir (35,36). Yapılan bazı çalışmalarda ise, kız öğrencilerin tutumlarının erkeklere göre daha olumlu bulunduğu belirtilmektedir (3,30). Elde ettiğimiz bulgular kız öğrencilerin tutumlarının daha olumsuz olduğunu gösteren çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Literatürde kadın cinsiyetin güzelliği, genellikle gençlikle ilişkili olarak gördükleri bu nedenle de yaşlandıkça çirkinleşeceğini düşündükleri ifade edilmektedir. Bu durumun kadınların anksiyetesini arttırdığı, bu nedenle de kadınların yaşlılara yönelik daha olumsuz tutumlara sahip oldukları belirtilmektedir (5,38-40). Elde ettiğimiz sonucun kadınların yaşlılıkla ilgili bu tür düşüncelerinden kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz. Ayrıca öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar arasındaki farklılık HYO'da öğrenim gören öğrencilerin tamamının kadın cinsiyette olmasından kaynaklanmaktadır.

Yaptığımız araştırmada öğrencilerin geriatrik hastaya bakım vermek istediklerini ancak sadece geriatri kliniğinde çalışmak istemedikleri saptanmıştır. Yaşlılarda bir çok sağlık sorunu bulunmakta, hastalık belirtileri gençlere göre daha karmaşık olmakta, tanı ve tedavi zorlaşmaktadır (41-43). Bu nedenle öğrencilerin yaşlılar ile ilgili bölümleri sıkıcı ve rutin

buldukları (9) yaşlıları çok konuşan, sinirli ve sürekli şikayet eden kişiler olarak gördükleri (44,45) belirtilmektedir. Aynı zamanda öğrenciler, yaşlıları çok fazla bakım gereksinimi olan kişiler olarak değerlendirmektedirler (46). Bu gibi sorunlar nedeni ile sağlık çalışanları yaşlıların bakımına dahil olmak istememekte, genç hastalara bakım vermeyi tercih etmektedirler (8,9,15,42,43,47,48). Bu durum yaşlı hastaya sunulan bakımın kalitesini olumsuz yönde etkilemekte (9,28) iyileşme ve hastanede kalış süresini uzatmaktadır (47).

Öğrencilerin geriatrik hasta ile çalışmak istememesi kadar geriatryi tercih etmemelerinde de tutum ve inanışların etkili olduğuna inanılmaktadır (29,47,49,50). Yapılan çalışmalarda yaşlılar ile ilgili olumsuz tutuma sahip olan öğrenciler geriatryi tercih etmek istememektedirler (9,29,47,49,50). Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin de eğitimleri sırasında geriatrye pek ilgi göstermediği belirtilmektedir (26,51,52). Yapılan çalışmalarda öğrencilerin yaşlıya yönelik tutumları olumlu olsa bile gelecekte geriatryi tercih etmek istemedikleri belirtilmektedir (29,53). Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar bu bilgileri ve çalışma sonuçlarını desteklemektedir. Öğrenciler geriatryi tercih etmemelerinin nedeni olarak her yaştan hastayı içeren geniş bir hasta popülasyonuna bakım vermenin mesleki gelişimlerine daha fazla yarar sağlayacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, yaşlılar ile çalışmanın psikolojilerini olumsuz olarak etkilediğini, yaşlılara bakım vermenin zahmetli ve zor olması nedeni ile genç hastalar ile çalışmayı istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmamızdaki öğrencilerin geriatryi tercih etmek istememelerinin yaşlılar ile ilgili olumsuz tutum ve önyargılarından kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmamızda sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumları ile ailesel özellikleri arasında ilişki olmadığı ancak kız öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin yaşlılar ile çalışmayı istemelerine rağmen geriatryi tercih etmek istemedikleri saptanmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin yaşlıya yönelik sahip olduğu olumsuz tutum ile paralellik göstermektedir.

Araştırmamız, sağlık hizmetlerinde birlikte çalışacak doktor, hemşire ve sağlık teknisyenlerini kapsayan sınırlı sayıdaki çalışmalardan olması ve geleceğin sağlık çalışanlarının görüşlerini yansıtmaya açısından önem taşımaktadır. Elde edilen sonuçlar, yaşlanan bir toplum olan ülkemizde öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının hala olumsuz olduğunu ve yaşlılar ile çalışmak istemediklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç yaşlı nüfusunun giderek arttığı toplumumuzda, geriatrinin öğrenciler için cazip hale getirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu konuda öğrencilerin eğitim içeriklerinde yaşlılık ve yaşlanma sürecine daha fazla yer verilmesi, klinik uygulamalarda yaşlılarla etkileşimin artırılması, bu konuda öğrencilere danışmanlık verilmesinin öğrenciler için yol gösterici olacağını düşünmekteyiz. Ayrıca öğrencilerin geriatryi tercih etmek istememelerinin nedenlerini ortaya koyacak niteliksel çalışmaların olumlu tutumların geliştirilmesinde yol gösterici olacağını düşünmekteyiz.

Araştırmamızın sonuçları tek bir kurum öğrencilerini içermektedir. Bu nedenle ülkemizdeki durumu ortaya koyabilmek için Türkiye genelini içeren çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın kısıtlılıkları

Araştırmamızda, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrencilere kabul etmeme nedenleri sorulmamış dolayısı ile yaşlılar ile ilgili tutum ve yargıları değerlendirilememiştir. Ay-

rica araştırmada kullanılan ölçeğin (YATÖ) kesim noktası bulunmamaktadır. Kesim noktasının olmaması değerlendirme yapmayı zorlaştırmıştır. Ölçeği geliştiren Vefikuluçay Yılmaz tarafından verilerin değerlendirilmesinde maksimum puanın ortalamasının dikkate alınması önerilmektedir.

Teşekkürler

Araştırmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Küçükğüçlü Ö, Mert H, Akpınar B. Reliability and validity of Turkish version of attitudes toward old people scale. *Journal of Clinical Nursing* 2011; 20: 3196-3203.
2. Kutlu Y, Kucuk L, Findik UY. Psychometric properties of the Turkish version of the Fraboni Scale of Ageism. *Nursing and Health Sciences* 2012; 14: 464-471.
3. Usta YY, Demir Y, Yönder M, Yıldız A. Nursing students' attitudes toward ageism in Turkey. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2012; 54: 90-93.
4. Özdemir L, Akdemir N, Akyar İ. Hemşireler için geliştirilen yaşlı değerlendirme formu ve geriatrik sorunlar. *Turkish Journal of Geriatrics* 2005; 8: 94-100.
5. Yılmaz Vefikuluçay D, Terzioğlu F. Üniversite öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik değerlendirmesi, *Turkish Journal of Geriatrics* 2011; 14: 259-268.
6. Mollaoğlu M, Tuncay FÖ, Fertelli TK. Mobility Disability and Life Satisfaction in Elderly People. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2010; 51: e115-e119.
7. Türkiye İstatistik Kurumu (TİK), <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi 02.01.2014
8. Çilingiroğlu N, Demirel S. Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi* 2004; 7: 225-230
9. McLafferty I, Morrison F. Attitudes towards hospitalized older adults. *Journal of Advanced Nursing* 2004; 47: 446-453.
10. Phelan A. Elder abuse, ageism, human rights and citizenship: implications for nursing discourse. *Nursing Inquiry* 2008; 15: 320-329.
11. Butler R. Ageism: Another form of bigotry. *The Gerontologist* 1969; 9: 243-246.
12. Palmore EB. Ageism comes of age. *Gerontologist* 2003; 43: 418-420
13. Popham LE, Kennison SM, Bradley KI. Ageism And Risk-Taking In Young Adults: Evidence For A Link Between Death Anxiety And Ageism. *Death Studies* 2011; 35: 751-763.
14. Gonzales E, Howell NM, Gilbert P. Changing Medical Students Attitudes Toward Older Adults. *Gerontology & Geriatrics Education* 2010; 31: 220-234.
15. Nussbaum JF, Pitts MJ, Huber FN, Krieger Janice LR, Ohs JE. Ageism and Ageist Language Across the Life Span: Intimate Relationships and Non-intimate Interactions. *Journal of Social Issues* 2005; 61: 287-305.
16. McGuire SL, Klein DA, Chen SL. Ageism revisited: A study measuring ageism in East Tennessee, USA. *Nursing and Health Sciences* 2008; 10: 11-16.
17. Palmore EB. Ageism in Canada and the United States. *Journal of Cross-cultural Gerontology* 2004; 19: 41-46.
18. Akdemir N, Çınar Fİ, Görgülü Ü. Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı, *Turkish Journal of Geriatrics* 2007; 10: 215-222
19. Reed J, Cook M, Cook G, Inglis P, Clarke C. Specialist services for older people: issues of negative and positive ageism. *Ageing and Society* 2006; 26: 849-865.
20. Roscigno VJ, Mong S, Byron R, Tester G. Age discrimination, social closure and employment. *Social Forces* 2007; 86: 313-34
21. Kite ME, Stockdale GD, Whitley BE, Johnson BT. Attitudes toward younger and older adults: an updated meta-analytic review. *Journal of Social Issues* 2005; 6: 241-266.
22. Zhou L. What college students know about older adults: a cross-cultural qualitative study. *Educational Gerontology* 2007; 33: 811-831.
23. Gale J, Livesley B. Attitudes towards geriatrics: a report of the King's survey. *Age Ageing* 1974; 3: 49-53.
24. Soyuer F, Ünalın D, Güleser N, Elmalı F. Sağlık meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 3: 20-25.
25. Yılmaz E, Özkan S. Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010; 3: 35-53
26. Slevin OD. Ageist attitudes among young adults: implications for a caring profession. *Journal of Advanced Nursing* 1991; 16: 1197-1205.
27. Ekaterini L, Panayota S, Athena K, Chrysoula L. 2009. Attitudes and knowledge of the Greek nursing students older people. *Nurse Education Today* 2009; 29: 617-622.
28. Cheong SK, Wong TY, Koh Gerald CH. Attitudes Towards the Elderly among Singapore Medical Students. *Annals of the Academy of Medicine Singapore* 2009; 38: 857-61.
29. Chua Melvin PW, Tan CH, Merchant R, Soiza R.L. Attitudes of First-year Medical Students in Singapore Towards Older People and Willingness to Consider a Career in Geriatric Medicine. *Annals of the Academy of Medicine Singapore* 2008; 37: 947-51.
30. Fitzgerald J, Wray L, Halter J, Williams B, Supiano M. Relating medical students' knowledge, attitudes, and experience to an interest in geriatric medicine. *The Gerontologist* 2003; 43: 849-855.
31. Lee M, Reuben DB, Ferrell B. Multidimensional attitudes of medical residents and geriatrics fellows toward older people. *Journal of the American Geriatrics Society* 2005; 53: 489-494.
32. Shannon J, Voogt BA, Mickus M, Santiago O, Herman SE. Attitudes, experiences, and interest in geriatrics of first-year allopathic and osteopathic medical students. *Journal of the American Geriatrics Society* 2008; 56: 339-344.
33. Liu Y, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review, *International Journal of Nursing Studies* 2013; 50: 1271-1282.
34. Söderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden, *Nurse Education Today* 2001; 21: 225-229
35. McConatha JT, Hayta V, Rieser-Danner L, McConat-

- ha, Polat TS. Turkish and U.S. attitudes toward ageing. *Educational Gerontology* 2004; 30: 169-183.
36. Kwan AY, Law BK. Attitudes of student/pupil nurse toward the aged in Hong Kong: implications for nursing education. *Hong Kong Journal of Gerontology* 1994; 8: 43-51.
 37. Harris MB, Page P, Begay C. Attitudes toward aging in a south-western sample: effect of ethnicity, age and sex. *Psychological Reports* 1988; 62: 735-746.
 38. McConatha JT, Huba H. Primary, secondary, and emotional control across adulthood. *Current Psychology* 1999; 18: 164-170.
 39. McConatha JT, Schnell F, Volkwein K, Riley L, Leach E. Attitudes towards aging: A comparative analysis of young adults from the United States and Germany. *International Journal of Aging and Human Development* 2003; 51: 206-217.
 40. Vefikuluçay Yılmaz D, Terzioğlu F. Yaşlı Ayrımcılığı ve Hemşirelik, *Türkiye Klinikleri* 2010; 2 :137-44
 41. Damiano P, Momany E, Willard J, Jogerst G. Factors affecting primary care physician participation in Medicare. *Medical Care* 1997; 35: 1008-1019
 42. Xiao L, Paterson J, Henderson J, Kelton M. Gerontological education in undergraduate nursing programs: an Australian perspective. *Educational Gerontology: An International Journal* 2008; 34: 763-781.
 43. Holroyd A, Dahlke S, Fehr C, Jung P, Hunter A. Attitudes toward aging: implications for a caring profession. *Journal of Nursing Education* 2009; 48: 374-380.
 44. Wells Y, Foreman M, Gething L, Petralia W. Nurses' attitudes toward aging and older adults: Examining attitudes and practices among health services providers in Australia. *Journal of Gerontological Nursing* 2004; 30; 5-13.
 45. Lookinland S, Anson K. Perpetuation of ageist attitudes among present and future health care personnel: Implications for elder care. *Journal of Advanced Nursing* 1995; 21: 47-46.
 46. Fagerberg I, Winblad B, Ekman SL. Influencing aspects in nursing education on Swedish nursing students' choices of first work area as graduated nurses. *Journal of Nursing Education* 2000; 39: 211-218.
 47. Courtney M, Tong S, Walsh A. Acute-care nurses' attitudes towards older patients: A literature review. *International Journal of Advanced Nursing* 2000; 6: 62-69.
 48. Shen J, Xiao LD. Factors affecting nursing students' intention to work with older people in China. *Nurse Education Today* 2012; 32: 219-223.
 49. Happell B. Nursing home employment for nursing students: valuable experience or a harsh deterrent? *Journal of Advanced Nursing* 2002; 39: 529-536.
 50. Ryan A, Melby V, Mitchell L. An evaluation of the effectiveness of an educational and experiential intervention on nursing students' attitudes towards older people. *International Journal of Older People Nursing* 2007; 2: 93-101.
 51. Snape J. Nurses' attitudes to care of the elderly. *Journal of Advanced Nursing* 1986; 11: 569-572.
 52. Stevens J, Crouch M. Who cares about care in nursing education? *International Journal of Nursing Studies* 1995; 32 : 233-242.
 53. Williams A, Giles H. Sociopsychological perspectives on older people's language and communication. *Ageing and Society* 1991; 11: 103-126.